

پیشگفتار کتاب درس‌هایی دربارهٔ اسلام

دکتر علی نقی منزوی

کتاب درس‌هایی دربارهٔ اسلام، ایگناس گلدزیهر، برگردان منزوی، به

کوشش محمد ابراهیم ذاکر، برگهٔ ۷ - ۱۰

۱.....	پیشگفتار کتاب درسی‌هایی درباره‌ی اسلام.....
۱.....	مقدمه.....
۱.....	شیعه‌ستیزی.....
۵.....	کتاب‌نامه.....
۵.....	نمایه‌ی کتاب و مقاله.....

دکتر علی نقی مسزوی

پیشگفتار کتاب درس‌هایی درباره اسلام

پیشگفتار کتاب درس‌هایی درباره اسلام

دکتر علی‌نقی منزوی

کتاب درس‌هایی درباره اسلام، ایگناس گلدزیهر، برگردان علی‌نقی منزوی، به کوشش محمدابراهیم ذاکر،
برگه ۷ - ۱۰

مقدمه

شیعه‌ستیزی

در سنواتی که در حال تبعید در لبنان بسر می‌بردم (۱۹۶۶ - ۱۹۷۵) هر چند ماه یک بار برای زیارت و دیدار والدین و اخذ
تعلیمات در باره چگونگی چاپ تألیفات مرحوم والد‌م حاج شیخ آقابزرگ تهرانی به نجف اشرف مشرف می‌شدم.

دکتر علی‌نقی منزوی

مرحوم آقا کراراً در باره سبب اقدام به تألیف دو اثر دائرة المعارف خود: بیست و نه جلد الذریعة إلى تصانیف الشيعة^۱ و هفده جلد طبقات اعلام الشيعة^۲ از داستان انتشار کتاب جرجی زیدان صحبت می‌کردند که در آن‌ها نسبت به مذهب شیعه، کوتاه‌بینانه قضاوت نموده بود.

او در حق شیعه که همیشه پیش‌قراولان تمدن و فرهنگ اسلام بوده‌اند، ظلم کرده، ایشان را فرقه‌ای کوچک و عقب‌افتاده، قلمداد کرده است.

^۱ الذریعة إلى التصانیف الشيعة، آية الله شيخ آقابزرگ تهرانی (۱۲۵۵-۱۳۴۸ خ در بیست و شش جلد و یا بیست و نه مجلد [جلد نهم (دیوان‌ها) چهار مجلد است و جلد بیست و ششم مستدرکات ذریعه به خط آقابزرگ است]. ۲۹ جلد در میان سال‌های ۱۳۱۵ - ۱۳۶۴ خ / ۱۹۳۶ - ۱۹۸۶ م / ۱۳۵۵ - ۱۴۰۶ ق، به کوشش فرزندان صاحب الذریعه در نجف و تهران به چاپ رسید، جلد یکم تا سوم در نجف و زیر نظر نویسنده؛ جلد چهارم تا دوازدهم در تهران و به کوشش فرزندشان علینقی منزوی؛ جلد سیزدهم و چهاردهم در نجف زیر نظر نگارنده، جلد پانزدهم تهران به کوشش علینقی منزوی؛ جلد شانزدهم تا بیست و سوم به جهت تحت پیگرد ساواک (سازمان امنیت و اطلاعات کشور) فرارگرفتن علینقی و گریز به بیروت، برادر کوچکشان احمد منزوی مسئولیت چاپ را به عهده گرفتند؛ جلد بیست و چهار و بیست و پنج به جهت رفتن استاد احمد منزوی برای کار فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی و فارسی شبه‌قاره، به اسلام‌آباد پاکستان، دوبار بر دوش علینقی منزوی افتاد. جلد بیست و ششم مستدرک الذریعة در آستان قدس مشهد و به کوشش احمد اشکوری به چاپ رسید.

^۲ طبقات اعلام الشيعة با نام‌های ویژه هر سده در هفده مجلد، نوشته آية الله شيخ آقابزرگ تهرانی (۱۲۵۵-۱۳۴۸ خ) در بیروت، تهران و قم در میان سال‌های ۱۹۵۴ - ۱۹۹۳ م / ۱۳۳۵ - ۱۳۷۲ خ، به کوشش فرزندش علی‌نقی منزوی به چاپ رسید. چهار جلد از سده ۱۴ و دو جلد از سده ۱۳ در نجف و زیر نظر خود شیخ به چاپ رسید.

پنج جلد سده چهارم تا هشتم در بیروت و چهار جلد نهم تا دوازدهم به کوشش علی‌نقی منزوی در تهران به چاپ رسید.

جلد سوم طبقات اعلام الشيعة، کرار البررة في القرن الثالث بعد العشرة، را محمدحسین جلالی در دهه هشتاد خورشیدی به صورت فسمیله در شیکاگو به چاپ رساند.

هم‌چنین کتاب طبقات اعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع عشر تجدید چاپ چهار جلد سده ۱۴ به همراه چاپ جلد پنجم حرف «ف» تا «ی» به کوشش محمد طباطبایی بهبهانی در انتشارات کتابخانه مجلس شورا در تهران به سال ۱۳۹۵ خ به انجام رسید.

مؤلف/الذریعة از تأثیری که این قضاوت ظالمانه در میان مردم نهاده بود، یاد کرده، می‌فرمودند: من به اتفاق آموزگارم مرحوم سید صدر حسن صدر کاظمی اصفهانی (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ق) و مرحوم شیخ محمدحسین فرزند علی کاشف‌الغطاء (۱۲۹۴ - ۱۳۷۳ق) در صدد مقابله با جرجی زیدان برآمدیم و پس از گفتگوها بدین جا رسیدیم که هر یک از ما در این مقاومت، کاری مشخص بر عهده گیریم.

ایشان هر یک به کاری بزرگ موفقانه اقدام نمودند و من به کار تألیف این دو دایرة‌المعارف پرداختم.

ایشان می‌فرمودند: در آن زمان هنوز مصدر سخنان جرجی زیدان ناشناخته بود؛ زیرا که کتاب‌های مستشرقانی چون گلدزیهر^۱ هنوز ترجمه نشده بود؛ لیکن امروز که کتاب‌های این یهودی چند بار به عربی ترجمه و چاپ شده، نه تنها (۲۵)^۲ ریشه نظریات ظالمانه جرجی زیدان کشف شده و تأثیر آن چند برابر سابق به صورت جملات وهابی‌گرایانی هم‌چون احمد امین و دکتر علی سامی‌نشار (۱۹۱۷ - ۱۹۸۰م) بر علیه شیعه افزایش یافته؛ بلکه در خود ایران نیز موجی از سنت‌گرایی در میان برخی روحانیان متجدد دیده می‌شود که نمونه آن احمد کسروی حکم‌آبادی (۱۲۶۹ - ۱۳۲۴خ) می‌باشد که تحت تأثیر همین موج کار خود را ضد شیعه آغاز کرد و چون شوونیزم عرب به نوشته‌های کسروی، هر چند در آغاز به عربی می‌نوشت و سنت‌گرا بود، با نظر تحقیر غیر عرب نگریسته، فکر او مجال گسترش نیافت، کسروی نیز از عربی و سنی‌گرایی سرخورده به پارسی‌نویسی بازگشت و در آخر عمر تشیع و تسنن، هر دو را کوبیده، مذهب جدیدی برای خود آورد.

ایشان می‌فرمود: رد بر گلدزیهر کار جوانان امروز است، نه پیرانی چون من. ما از همان وقت یادداشتهایی درباره سخنان گلدزیهر تهیه کرده و هنگام سفرهایم از بیروت به نجف به نظر ایشان می‌رسانیدم. اخیراً ایشان این فکر را مطرح ساختند که با

^۱ ایگناتس گلدزیهر (Goldziher Ignác) در یک خانواده مؤمن یهودی در سکش‌فهروار به تاریخ ۲۲ ژوئن ۱۸۵۰ زاده شد و در سن ۷۱ سالگی در روز ۱۳ نوامبر ۱۹۱۲ درگذشت. وی خاورشناسی بلندآوازه مجار بود. او به همراه تئودور نلدکه و کریستین اسنوک هورخرونیه از پایه‌گذاران اسلام‌شناسی نوین در اروپا به شمار می‌آید.

^۲ ویراستار ذاکر: شمارگان برگه‌های متن اصلی در چاپ دوم کتاب درس‌هایی درباره اسلام، ایگناتس گلدزیهر (۱۸۵۰ - ۱۹۲۱م)، برگردان به پارسی، علینقی منزوی (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، جلد یکم، چاپ بیروت، ۱۹۷۳م؛ جلد دوم، چاپ بنیاد ایران، تهران، ۱۹۷۷م؛ چاپ دوم: انتشارات کمانگیر، تهران، اسفند ۱۳۵۷.

در نظر گرفتن تیار تسنن در حکومت‌های شوونیست عربی، نشر این یادداشت‌ها به فارسی از امکانی بیشتر برخوردار است و لذا من متن گلدزیهر را نیز از روی چاپ دوم عربی العقیده و الشریعة به فارسی ترجمه کرده و اندکی از آن یادداشت‌ها را به فارسی برگردانیده ضمیمه آن نموده، آماده چاپ کردم.

در این هنگام اندیشیدم که چون ترجمه فارسی این کتاب از عربی صورت گرفته که به وسیله دکتر محمد یوسف و دکتر علی حسن و عبدالعزیز عبدالحق از فرانسه ترجمه شده است و ترجمه فرانسه را *Felix Arin* به سال ۱۹۲۰ از اصل آلمانی ترجمه کرده *Le Dogme Et La loi* نامیده است^۱، پس شاید گردانیدن مطالب از آلمانی به فرانسه، عربی و فارسی از اعتبار متن بکاهد و لذا با ارسال فتوکپی از ترجمه فارسی به مونیخ از دوست قدیمی ام آقای محمد عاصمی مدیر مجله کاوه خواهش کردم که آن را با (۲۶) اصل آلمانی تطبیق کنند.

ایشان فارسی را با چاپ دوم آلمانی که به سال ۱۹۲۵ یعنی چهار سال پس از مرگ مؤلف به وسیله بایببگر انجام شده بود، مقابله کردند و خلاصه‌ای از آن چه را که بایببگر از روی خط مؤلف بر چاپ دوم افزوده بود، بر فارسی افزودند و چون متن فارسی به اصل آلمانی نزدیکتر شد نام فرانسوی آن را که به عربی ترجمه شده بود، کنار نهاده، نام اصلی آلمانی را برای کتاب فارسی ترجمه کردم و جلد اول کتاب را با تعلیقات و ردی مختصر در بیروت به چاپ رسانیدم و ردیه‌های تفصیلی را به وقت موسع موکول نمودم.

پس از بازگشت به تهران در مارس ۱۹۷۵ جلد دوم آن را در این جا به همین نحو چاپ کردم و در این وقت بنا به اطلاعی که دریافت کردم بیشتر نسخ چاپ بیروت در اثر جنگ داخلی لبنان از میان رفته و فقط اندکی از آن باقی مانده بود، لذا با پیشنهاد دوستان برای چاپ دوم آن به صورت افست موافقت نمودم.

^۱ *Le Dogme Et La, Felix Arin, 1920, Paris.*

پیشگفتار کتاب درسی‌هایی درباره اسلام

ه

کتابنامه

نمایه کتاب و مقاله

GOLDZIHER, PROFESSÓR AD UNSIVENSITE DE BUDPEST, LEDOGMEETLALOI, DEL ISLAM, HISTOIQE DU DEVELOPPEMENT DOGMATIQUE ET JURIDIQUE DE LA RELIGIOX MUSULMANE, TRADUCTION, DE FELIX ARIN POCTEUR LS SCIENCES JURHB IQUES DIRÓMMÈ DE LFCOLE SPÉCIA.F. DSS LASOTES OHIENTALES MVANTES INSPECTEUR DES SERVICES EUDICIAIRES CHÉRIPIDXR, PARIS, LIBRAIRIE PAUL GEUTHXER, 13 .RIE JACOB . YP
Le Dogme Et La, Felix Arin, 1920, Paris.

Religionswissenschaftliche Bibliothek. Herausgegeben von Wilhelm Streitberg und Richard Wunsch
Erster Band Vorlesungen über den Islam von Ignaz Goldziher Heidelberg 1910, Carl Wintrs
Universitätsbuchhandlung

Vorlesungen über den Islam von DR. Ignaz Goldziher Zweite umgearbeitete Auflage Von Dr. Franz Babinger O. Professor for Islam Wissenschaften an DFR, Friedrich Wilhelms Univfrist Ät Zuberlin, MIT EINEM BILD DES VERFASSERS UND, EINEM GELEITWORT VON C. H. BECKER, Heidelberg 1925, Carl Wintrs Universitätsbuchhandlung Verlags - Nr. 1851?

دکتر علی نقی
نیم‌سنزوی

Vorlesungen über den Islam, von, Ignaz Goldziher, O,Ö, Professor An Der University University Budapest, Heideberg 1910, Carl Winter`s Universita Budapest, IDELBERG 1910, CARL WINTER`S UNIVERSITÄTS SUCHHANDLUNG

پیشگفتار کتاب درس‌هایی درباره اسلام، دکتر علی‌نقی منزوی، کتاب درس‌هایی درباره اسلام، ایگناس گلدزیهر، برگردان منزوی، به کوشش محمدابراهیم ذاکر، برگه ۷ - ۱۰

تاریخ طبری، تاریخ الرُّسُل و الأُمَم و المُلُوك، تاریخ الأُمَم و المُلُوك، ابوجعفر محمد فرزند جریر فرزند یزید طبری، جریر طبری (۲۲۴ - ۳۱۰ ق / ۸۳۹ - ۹۲۳ م)، لایبزیگ، آلمان، ۱۸۷۹ تا ۱۸۹۷ م، ۱۶ جلد؛ برگردان ابوالقاسم پاینده ۱۵ جلد، انتشارات بنیاد فرهنگ، ۱۳۵۲؛ بنیاد فرهنگ، سال ۱۳۵۳، ۱۶ جلد؛ انتشارات اساطیر، ۱۳۶۲ تا ۱۳۶۵ خ.

تاریخ طبری، ج ۱۶، تألیف عربی قرطبی، لایبزیگ، آلمان، ۱۸۷۹ تا ۱۸۹۷ م.

تأسیس الشیعة الکرام لفنون الإسلام، حسن صدر عاملی اصفهانی (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ ق)، بیروت، ۱۳۷۰ ق.

الذریعة إلى التصانیف الشیعة، آية الله شیخ آقابزرگ تهرانی (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸ خ در بیست و شش جلد و یا بیست و نه مجلد [جلد نهم (دیوان‌ها) چهار مجلد است و جلد بیست و ششم مستدرکات ذریعه به خط آقابزرگ است]. ۲۹ جلد در میان سال‌های ۱۳۱۵ - ۱۳۶۴ خ / ۱۹۳۶ - ۱۹۸۶ م / ۱۳۵۵ - ۱۴۰۶ ق، به کوشش فرزندان صاحب الذریعه در نجف و تهران به چاپ رسید، جلد یکم تا سوم در نجف و زیر نظر نویسنده؛ جلد چهارم تا دوازدهم در تهران و به کوشش فرزندشان علی‌نقی منزوی؛ جلد سیزدهم و چهاردهم در نجف زیر نظر نگارنده، جلد پانزدهم تهران به کوشش علی‌نقی منزوی؛ جلد شانزدهم تا بیست و سوم به جهت تحت پیگرد ساواک (سازمان امنیت و اطلاعات کشور) قرارگرفتن علی‌نقی و گریز به بیروت، برادر کوچکشان احمد منزوی مسئولیت چاپ را به عهده گرفتند؛ جلد بیست و چهار و بیست و پنج به جهت رفتن استاد احمد منزوی برای کار فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی و فارسی شبه‌قاره، به اسلام‌آباد پاکستان، دوبار بر دوش علی‌نقی منزوی افتاد. جلد بیست و ششم مستدرک الذریعة در آستان قدس مشهد و به کوشش احمد اشکوری به چاپ رسید.

الشیعة و فنون الإسلام، حسن صدر عاملی اصفهانی (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ ق).

طبقات اعلام الشيعة با نام‌های ویژه هر سده در هفده مجلد، نوشته آية الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵-۱۳۴۸ خ) در بيروت، تهران و قم در میان سال‌های ۱۹۵۴-۱۹۹۳ م / ۱۳۳۵-۱۳۷۲ خ، به کوشش فرزندش علی نقی منزوی به چاپ رسید. چهار جلد از سده ۱۴ و دو جلد از سده ۱۳ در نجف و زیر نظر خود شیخ به چاپ رسید. پنج جلد سده چهارم تا هشتم در بيروت و چهار جلد نهم تا دوازدهم به کوشش علی نقی منزوی در تهران به چاپ رسید. جلد سوم طبقات اعلام الشيعة، کرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، را محمد حسين جلالی در دهه هشتاد خورشیدی به صورت فسميله در شيكاگو به چاپ رساند. طبقات اعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع عشر تجديد چاپ چهار جلد سده ۱۴ به همراه چاپ جلد پنجم حرف «ف» تا «ی» به کوشش محمد طباطبایی بهبهانی در انتشارات کتابخانه مجلس شورا در تهران به سال ۱۳۹۵ خ به انجام رسید.

العقيدة و الشريعة في الاسلام، تاريخ التطور العقدي و التشريعي في الدين الاسلامي، اجناس جولدتسيهر، محمد يوسف موسى، علی حسن عبدالقادر و عبدالعزيز عبدالحق، الطبعة الثانية، منقحة مع زيادة تعليقات، الناشر دارالكتب الحديثة بمصر و مكتبة المثنى ببغداد، مطابع دارالكتاب القري بمصر، مؤسسة مصرية للطباعة الحديثة، ۱۳۳۸ خ / ۱۳۷۸ ق / ۱۹۵۹ م

المراجعات الريحانية، مراجعات الريحانية يا مطالعات و المراجعات يا نقود و الردود، شيخ محمد حسين فرزند علی كاشف الغطاء (۱۲۹۴-۱۳۷۳ ق)، چاپ بيروت، ۱۳۳۱ ق.

معجم البلدان، ياقوت حموي (۵۷۴ - ۶۲۶) شهاب الدين ابوعبدالله فرزند عبدالله رومي، چاپ لايپزيك (۱۸۷۳-۱۸۶۶ م) افست تهران، ۱۹۶۵ م، برگردان به پارسى دكتر علی نقی منزوی، پژوهشگاه سازمان ميراث فرهنگي و صنايع دستي و گردشگری وابسته به وزارت ارشاد اسلامي جلد اول برگردان به پارسى را تا پايان حرف الف در سال ۱۳۸۰ خ و جلد دوم آن را تا پايان حرف "ز" در سال ۱۳۸۳ خ به چاپ رسانيد و اميد به چاپ ديگر جلد هاي ترجمه شده آن.

نهج البلاغة، شرح محمد عبده، تحقيق محمد محيي الدين عبدالحميد، مطبعة الاستقامة، قاهره، مصر.